

مدل ارتباط پر خاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای

اعتماد اجتماعی

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۵/۲۷ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۸/۲۹

ستار صیدی^۱

مجید صفاری نیا^۲

حمزه احمدیان^{۳*}

چکیده

مقدمه: معلمان در بسیاری مواقع نقش الگو را دارند. نظریه‌پردازان با انجام آزمایش‌های زیادی نشان داده‌اند که رفتار جامعه‌پسند از طریق قرار گرفتن در معرض الگوهای مناسب، تحت تأثیر قرار می‌گیرد. بنابراین، هدف از پژوهش حاضر بررسی مدل ارتباط پر خاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی در معلمان است.

روش: طرح پژوهش جزء تحقیقات توصیفی-همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی معلمان شاغل در مدارس شهر سنندج در سال ۱۳۹۶ می‌باشد که تعداد ۴۲۵ نفر شرکت‌کننده، به‌عنوان نمونه پژوهش به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای، پرسشنامه‌های پر خاشگری (زاهدی‌فر، ۱۳۷۵)، دیدگاه‌گیری اجتماعی (محقق‌ی و همکاران، ۱۳۹۵)، مجموعه شخصیت جامعه‌پسند (پنر، ۲۰۰۲)، اعتماد اجتماعی (صفاری‌نیا و شریف، ۱۳۸۹) را تکمیل کردند. داده‌های پژوهش با نرم‌افزار آماری AMOS و با استفاده از روش تحلیل مسیر مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که مدل پیشنهادی روابط بین متغیرهای مذکور از برازش قابل قبولی برخوردار است. ضرایب مسیر نشان دادند پر خاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی هم به‌صورت مستقیم و هم به‌صورت غیرمستقیم از راه اعتماد اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند در رابطه هستند. همچنین، تمامی فرضیه‌های پژوهش مورد تأیید قرار گرفتند.

نتیجه‌گیری: با توجه به اثر معنادار پر خاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند و امکان دستکاری و آموزش این متغیرها، نتایج این مطالعه دارای کاربردهایی برای ارتقاء سلامت روان جامعه می‌باشد.

کلمات کلیدی: پر خاشگری، دیدگاه‌گیری اجتماعی، رفتار جامعه‌پسند، اعتماد اجتماعی.

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی، گروه روان‌شناسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

۲. استاد، گروه روان‌شناسی، تهران جنوب، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران

* نویسنده مسئول: ahmadian2012@gmail.com

The Model Of Relationship Between Aggression and Social Perspective Taking With Pro-social Behavior through the Mediator Role of Social Trust

Sattar Saidi ¹

Majid Saffarinia ²

Hamzeh Ahmadian ^{3*}

Abstract

Introduction: Teachers play the modeling role many times. Many theorists have shown that prosocial behavior is affected by exposure to appropriate models. Therefore, the purpose of this study was to investigate the relationship between aggression and social perspective-taking with prosocial behavior through the mediating role of social trust in teachers.

Method: The research design is descriptive-correlational. The statistical population of the study consisted of all teachers working at schools in Sanandaj in 2017. In this study, 425 teachers were selected through the categorical random sampling method. The participants completed the aggression (zahedifar, 1196), social perspective-taking (mohaghegi and et al, 2016), pro-social behavior (penner, 2002), social trust (saffarinia and sharif, 2010) questionnaires. Data analysis was conducted by AMOS software using path analysis method.

Results: The results showed that the final model has good fitness with the data. The path analysis model has determined that pro-social behavior is influenced by aggression and social perspective-taking directly and indirectly through a social trust. Also, all research hypotheses are confirmed.

Conclusion: Considering the significant effect of aggression and social perspective-taking on pro-social behavior and the possibility of manipulation and training of these variables, the results of this study have implications for promoting community mental health.

Keywords: Aggression, Social Perspective Taking, Pro-social Behavior, Social Trust.

---

1. PhD Student of Psychology, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

3. Professor, Department of Psychology, Tehran South, Payam Noor university, Tehran, Iran

2. Assistant Professor, Department of Psychology, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran

* Corresponding Author: ahmadian2012@gmail.com

مقدمه

تحقیقات در مورد انواع شخصیت اخیراً توجه فزاینده‌ای به حوزه روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت نشان داده‌اند (زی، چن، لی، زینگ و زانگ^۱، ۲۰۱۶). جرقه علاقه روان‌شناسی به رفتار جامعه‌پسند، در اواسط دهه ۱۹۶۰ بود (برنسکامب و بارون^۲، ۲۰۱۷) و از دهه ۱۹۷۰، در میان پژوهشگران علاقه روزافزونی به مطالعه ماهیت و ریشه‌های رفتار جامعه‌پسند^۳ به وجود آمد (کرین^۴، ۲۰۱۴). در اوایل دهه ۱۹۸۰ چند روان‌شناس اجتماعی ایده «شخصیت جامعه‌پسند» را بازاریابی کردند (پنر، اسکاریز و الیز^۵، ۱۹۸۳؛ راشتون، کریسجان و فکن^۶، ۱۹۸۱)، و از دهه ۱۹۹۰ و بعد از آن بود که پژوهشگران حوزه روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت شروع به ساختن ابزارهایی برای سنجش آن کردند.

رفتار جامعه‌پسند به طور کلی رفتاری است که معمولاً برای دیگران سودمند است (پنر، داویدیو، پلباوین و شرودر^۷، ۲۰۰۵). هرچند، عواملی که تصور می‌شود بر رفتار جامعه‌پسند تأثیر گذارند، مورد بررسی گسترده تجربی قرار گرفته‌اند. با این وجود، عمده تحقیقات مرتبط با دیدگاه‌های روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت هدایت شده‌اند. از یک سو، روان‌شناسان اجتماعی عمدتاً به عوامل زمینه‌ای و مبانی انگیزشی اهمیت داده‌اند. از دیگر سو، روان‌شناسان شخصیت تلاش کرده‌اند تا مشخص کنند که کدام گرایش‌ها تمایل به تشویق رفتارهای جامعه‌پسند دارند. البته، هر دو رویکرد نقش برخی از استدلال‌های اخلاقی، هیجان و کنترل تکانه را نشان می‌دهند، با این وجود کمبود تحقیقات در این زمینه وجود دارد (روسی، وان آلن و زلنسکی^۸، ۲۰۱۸). عوامل متعدد عاطفی و شخصیتی در جامعه‌پسندی مؤثرند. با این وجود، در اینجا تأثیر برخی متغیرها مثل پرخاشگری، دیدگاه‌گیری اجتماعی و اعتماد اجتماعی بررسی شده است که در زیر به آنها اشاره می‌شود.

پرخاشگری یکی از مهمترین مشکلات سلامت عمومی و اجتماعی است که ممکن است آسیب مستقیم جسمی و یا مشکلات روان‌شناختی و رفتاری را به دنبال داشته باشد (وانگ، لی، یانگ، گئو و ژاو^۹، ۲۰۱۷). از پرخاشگری برای توصیف بسیاری از انواع رفتارها استفاده می‌شود (کی، مونتگمری و مانسن^{۱۰}، ۲۰۰۳) و ممکن است به شکل آشکار (کتک‌زدن یا هل دادن)، رابطه‌ای (شایعه پراکنی) و ابزاری (باچ‌گیری) باشد (لیتل، هنریش، جونز و هاوولی^{۱۱}، ۲۰۰۳) ولی به هر شکل، هدف اینگونه رفتارها تخریب و آسیب‌رسانی به یک موجود زنده و اموال اوست که سبب بروز

-
1. Xie, Chen, Lei, Xing & Zhang
  2. Branscombe & Baron
  3. Prosocial behavior
  4. Crain
  5. Penner, Escarrez & Ellis
  6. Rushton, Chrisjohn & Fekken
  7. Penner, Dovidio, Piliavin & Schroeder
  8. Ruci, van Allen & Zelenski
  9. Wang, Lei, Yang, Gao & Zhao
  10. Kaye, Montgomery & Munson
  11. Little, Henrich, Jones & Hawley

واکنش‌های دفاعی و اجتنابی از سوی قربانی می‌گردد (بارون و ریچاردسون^۱، ۱۹۹۴؛ به نقل از مکس ول و موریس^۲، ۲۰۰۷) این‌گونه رفتارهای پرخاشگرانه با رفتار جامعه‌پسند رابطه‌ای منفی دارند (رومانو، ترمبلی، بولرایس و اسویشر^۳، ۲۰۰۵) زیرا عواطف منفی را تقویت می‌کنند، برعکس، پژوهش‌ها نشان داده‌اند که عاطفه مثبت بر رفتار جامعه‌پسند اثرگذار است و با آن ارتباط دارد (لیبرگ، کلیمکی و سینگر^۴، ۲۰۱۱؛ لیبومرسکی و کینگ^۵، ۲۰۰۵). بنابراین، محققان متغیرهای مختلفی را برای کاهش پرخاشگری بررسی کرده‌اند که تحقیقات نشان داده است یکی از متغیرهایی که ممکن است خشم و پرخاشگری را کاهش دهد و رفتارهای خصومت‌آمیز را بازداری نماید دیدگاه‌گیری است (مور، هاوولز، جراحی، دی و وارتن^۶، ۲۰۰۷).

دیدگاه‌گیری اجتماعی^۷ فرایند ادراک با بصیرت افکار، احساسات و انگیزه‌های آماج است (گلباک، برینکورت و ونگ^۸، ۲۰۱۲) که فهم افکار و احساسات دیگران را فراهم می‌سازد و شامل همهٔ مهارتهایی است که روابط اجتماعی سالم را تسهیل می‌کند (هافمن^۹، ۲۰۰۰). دیدگاه‌گیری اجتماعی می‌تواند نقش بسیار مهمی در بهبود روابط بین افراد بازی کند (پالاک^{۱۰}، ۲۰۱۰)، طوری که در موقعیت‌های بین‌فردی تنش‌زا رفتارهای خصومت‌آمیز را کاهش می‌دهد (کنتردی، امپراتوری، پنزو، گاتو و فارینا^{۱۱}، ۲۰۱۶)، در حل تعارضات مؤثر است (گلباک و همکاران، ۲۰۱۵)، تمایل به کمک، نگرش‌های مثبت‌تر، و نگرانی همدلانه را ارتقاء می‌بخشد (باتسون، چانگ، آر و رولاند^{۱۲}، ۲۰۰۲)، و با افزایش تمایلات جامعه‌پسندانه همراه است (کارلو، هاوسمن، کریستینسن و رندال^{۱۳}، ۲۰۰۳).

تحقیقات نشان داده‌اند که دیدگاه‌گیری و همدردی رفتار جامعه‌پسند را پیش‌بینی می‌کنند (کارلو، مستر، سامپر، تور و ارمنتا^{۱۴}، ۲۰۱۰؛ مالتی، انگلی، دیس و کولاسانت^{۱۵}، ۲۰۱۲). دیدگاه‌گیری صفت اجتماعی شناختی یا مهارتی است که معمولاً هرگاه یک فرد درک کند که شخصی نیازمند کمک است رفتارهای جامعه‌پسند را تسهیل می‌کند (کریست، کارلو و استولتنبرگ^{۱۶}، ۲۰۱۶). گرایش به دیدگاه‌گیری با جامعه‌پسندی نسبت به دیگران و افزایش اعتماد همراه است (فت و همکاران،

1. Baron & Richardson
2. Maxwell & Moores
3. Romano, Tremblay, Boulerice & Swisher
4. Leiberger, S., Klimecki & Singer
5. Lyubomirsky & King
6. Mohr, Howells, Gerace, Day & Wharton
7. Social Perspective taking
8. Gehlbach, Brinkworth & Wang
9. Hoffman
10. Paluck
11. Contardi, Imperatori, Penzo, Gatto & Farina
12. Batson, Chang, Orr & Rowland
13. Carlo, Hausmann, Christiansen & Randall
14. Carlo, Mestre, Samper, Tur & Armenta
15. Malti, Ongley, Dys & Colasante
16. Stoltzberg

۲۰۱۴). از این رو، یکی از راه‌های تقویت اعتماد رشد ظرفیت گرفتن دیدگاه از دیگران است (اوانز و کروگر^۱، ۲۰۰۹).

اعتماد به‌عنوان انتظاری تعریف شده است که در درون یک اجتماع از رفتارهای روزمره مبتنی بر ارزش‌ها و هنجارهای مشترک ناشی می‌شود (اسوندسن و اسوندسن^۲، ۲۰۰۰). اعتماد اجتماعی باوری است که اعضای جامعه به همدیگر می‌توانند داشته باشند (باکر و دکر^۳، ۲۰۱۲). مفهوم «اعتماد اجتماعی» باید از مفهوم «اعتماد به افرادی که می‌شناسیم» متمایز شود (اسلانر^۴، ۲۰۱۵). اعتماد به افرادی که می‌شناسیم، یعنی، اعتماد به خانواده، دوستان، همسایگان و همکاران در طول زمان از طریق اجتماعی‌شدن شخصی مستقیم توسعه می‌یابد، و بیشتر شکننده است چون مبتنی بر تقابل است. اعتماد اجتماعی شامل یافتن زمینه مشترک با افرادی است که نمی‌شناسیم و فکر می‌کنیم در تجارب، ارزش‌ها، دیدگاه‌ها و ایدئولوژی با ما متفاوت هستند (یاتنام^۵، ۲۰۰۱).

از دیدگاه رشدی، اعتماد اجتماعی از تجارب با مراقبان اولیه در کودکی تحول می‌یابد (بالبی، ۱۹۸۸؛ اریکسون، ۱۹۶۴) و در نوجوانی (فلانگان و استوت، ۲۰۱۰) شکل می‌گیرد (به نقل از باومرت، هالمبورگر، روتوند و اسکیرم^۶، ۲۰۱۷). در سطح بین‌فردی، اعتماد اغلب شامل آگاهی شناختی اعتمادکننده از آسیب‌پذیر بودن به معتمد و انتظار رفتار مطلوب از معتمد در طول زمان است (فولمر و گلفند^۷، ۲۰۱۲؛ سیمپسن^۸، ۲۰۰۷). اشخاص با اعتماد اجتماعی بالا تمایل به انتظار انگیزه‌های خیرخواهانه در تعاملات دارند بنابراین، خودشان را نسبت به اعمال دیگران آسیب‌پذیر می‌سازند (یاماجشی، ۲۰۱۱؛ به نقل از باومرت و همکاران، ۲۰۱۷). اما اعتماد به طور مثبت بر تعاملات اجتماعی تأثیر می‌گذارد (ون لانگ^۹، ۲۰۱۵). اعتماد لازمه زندگی اجتماعی است زیرا اساس سرزندگی اجتماع، مشارکت اجتماعی، طرز اداره مؤثر، رونق اقتصادی و مدیریت ریسک است (لی^{۱۰}، ۲۰۱۲؛ یو^{۱۱}، ۲۰۱۲؛ ترانتر و اسکریس^{۱۲}، ۲۰۰۹؛ پالمر سلی و فزدار^{۱۳}، ۲۰۰۹؛ سلائیگو و مسی^{۱۴}، ۲۰۰۷؛ جاب^{۱۵}، ۲۰۰۵). برخی مطالعات ارتباط اعتماد و ویژگیهای مختلف شخصیت را بررسی کرده‌اند مثلاً نشان داده شده است که خوش‌بینی و حس کنترل—که هر دو معمولاً ویژگی‌هایی باثبات،

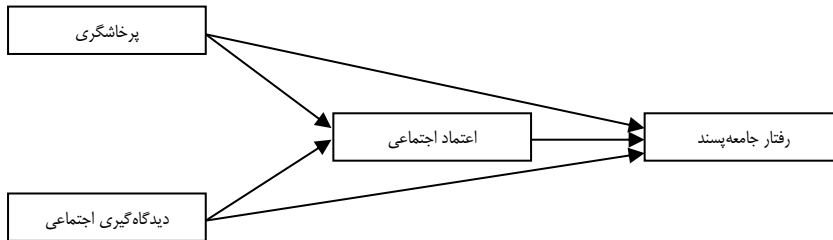
1. Evans & Krueger
2. Svendsen & Svendsen
3. Bakker & Dekker
4. Uslaner
5. Putnam
6. Baumert, Halmburger, Rothmund & Schemer
7. Fulmer & Gelfand
8. Simpson
9. Van Lange
10. Lee
11. You
12. Tranter & Skrbis
13. Palmer, Sully & Fozdar
14. Sligo & Massey
15. Job

تقریباً ذاتی و صفات روان‌شناختی هستند- قویاً به طور مثبت با اعتماد ارتباط دارند (آسلانر، ۲۰۰۲). اُسکرسن و همکارانش هم دریافت کنترل شخصی به طور مثبتی با اعتماد اجتماعی مرتبط است (اُسکرسن، داویز، جوهانسن و مگنسن^۱، ۲۰۱۲). اعتماد اجتماعی با رفتارهای جامعه‌پسندی مانند رفتارهای همیارانه و دوستانه در بین افراد با دیدگاه‌های متفاوت برای غلبه بر مشکلات بواسطه درگیر شدن در اعمال جمعی نیز در ارتباط است (فوکویاما^۲، ۱۹۹۵). کاظم‌زاده بیطالی و حسنی (۱۳۹۴) نیز در پژوهشی نشان دادند بین اعتماد و رفتار شهروندی سازمانی (رفتار جامعه‌پسند در محیط کار) معلمان رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

در نهایت، با توجه به حجم وسیع جامعه معلمان (حدود یک میلیون نفر) و دانش‌آموزان (قریب ۱۳-۱۲ میلیون نفر) در کشورمان، و اینکه هر دانش‌آموز حدود دوازده سال تحصیلی را در مدرسه و در ارتباط با معلمان می‌گذراند و از آنجایی که بین رفتارهای کلامی و غیرکلامی مناسب معلمان و رفتار مناسب دانش‌آموزان رابطه معنی‌دار وجود دارد (گُرهام^۳، ۱۹۹۸) و گرمی معلمان با دانش‌آموزان به طور مثبت با رفتار جامعه‌پسند مرتبط است (لاکتر و پیانتا^۴، ۲۰۱۱؛ آیزنبرگ، فیبس و اسپینراد^۵، ۲۰۰۶) و معلمان در بسیاری مواقع برای دانش‌آموزان نقش الگو را دارند. همچنین، نظریه‌پردازان یادگیری اجتماعی با انجام آزمایش‌های زیادی نشان داده‌اند که رفتار جامعه‌پسند از طریق قرار گرفتن در معرض الگوهای مناسب، تحت تأثیر قرار می‌گیرد و الگوها بر مشارکت و یاری‌رساندن کودکان به دیگران، همکاری آنها، و توجه به احساسات دیگران اثر می‌گذارد (کرین، ۲۰۱۴). لذا جامعه‌پسندی معلمان بر جامعه‌پسندی دانش‌آموزان اثرگذار خواهد بود و توجه به این نقش معلمان و شناسایی راه‌های ارتقای آن حائز اهمیت خواهد بود.

سرانجام، جامعه‌پسندی، متغیری چندعلیتی است که تأثیرات متغیرهایی همچون پرخاشگری، دیدگاه‌گیری اجتماعی... را بر آن نمی‌توان نادیده گرفت. لذا با توجه به اهمیت جامعه‌پسند بودن قشر معلمان که پیامد آن جامعه‌پسندی آینده‌سازان مملکت و در نهایت کل جامعه می‌باشد و به دلیل فقر پیشینه پژوهشی و اینکه تابحال پژوهشی در ایران با مدل مطرح شده در رابطه با رفتار یا شخصیت جامعه‌پسند انجام نشده است. همچنین، پژوهشی در نمونه معلمان مشابه بررسی حاضر صورت نگرفته است و در این رابطه خلاً تحقیقاتی وجود دارد. بنابراین، پژوهش حاضر با هدف آزمون الگوی مفهومی طراحی شده در شکل ۱، جهت تعیین ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی انجام می‌شود.

1. Oskarsson, Dawes, Johannesson & Magnusson
2. Fukuyama
3. Gorham
4. Luckner & Pianta
5. Eisenberg, Fabes & Spinrad

شکل ۱. مدل مفهومی ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی

روش

جامعه آماری پژوهش شامل معلمان تمامی مقاطع شاغل در مدارس شهر سنندج در سال ۱۳۹۶ بود که تعداد آنها ۶۴۷۵ نفر بود. حجم نمونه با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵ درصد محاسبه گردید. همچنین، مقدار d (اشتباه مجاز) $0/2$ در نظر گرفته شد تا توان آماری از $0/80$ کمتر نشود. بر اساس جدول مورگان برای جامعه‌ای با این تعداد ۳۷۲ نفر کفایت می‌کرد ولی جهت افزایش توان آماری و احتمال افت ۴۵۰ نفر انتخاب گردید و در نهایت پس از حذف پرسشنامه‌های ناقص و با توجه به اینکه جامعه پژوهش دارای دو زیر گروه کارکنان زن و مرد بود تعداد ۴۲۵ شرکت‌کننده، به‌عنوان نمونه پژوهش به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. از این تعداد ۲۳۰ نفر زن و ۱۹۵ نفر مرد با میانگین سنی ۳۸ سال بودند. این پژوهش از لحاظ هدف جزء تحقیقات کاربردی، از لحاظ اجرا جزء تحقیقات توصیفی-همبستگی از نوع تحلیل مسیر و از نظر نوع داده‌ها، جزء تحقیقات کمی است. معیارها و شرایط ورود به این پژوهش عبارت بودند از:

- حداقل یکسال از سابقه تدریس معلمان گذشته باشد.
- شاغل رسمی یا پیمانی آموزش و پرورش باشند.
- معیارها و شرایط خروج از پژوهش عبارت بودند از:
- عدم رضایت معلمان برای شرکت در پژوهش
- انصراف یا پرنکردن کامل پرسشنامه‌ها

ابزارهای پژوهش

الف) پرسشنامه پرخاشگری: این پرسشنامه را زاهدی‌فر (۱۳۷۵) ساخته است و مشتمل بر ۳۰ ماده است که سه عامل را می‌سنجد. چهارده ماده آن عامل «خشم و عصبیت» (سئوالات ۱ تا ۱۴) و هشت ماده آن عامل «تهاجم و توهین» (سئوالات ۱۵ تا ۲۲) و هشت ماده، عامل «لجاجت و کینه توزی» (سئوالات ۲۳ تا ۳۰) را می‌سنجد. نمره‌گذاری آن به‌صورت لیکرت در چهار درجه

هرگز (۰)، بندرت (۱)، گاهی اوقات (۲) و همیشه (۳) است. ضرایب بازآزمایی به‌دست آمده بین نمره-های آزمودنی‌ها در دو نوبت ۰/۷۰ بوده است. همچنین ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۷۴ بوده است (زاهدی‌فر و همکاران، ۱۳۷۹). برای سنجش اعتبار مقیاس از اجرای همزمان چندمقیاس از جمله آزمون چندجنبه‌ای شخصیت مینه‌سوتا استفاده شد. که ضرایب همستگی این مقیاس با مقیاس نامبرده معنادار بود. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که ضرایب اعتبار این مقیاس رضایت‌بخش است (زاهدی‌فر و همکاران، ۱۳۷۹). آلفای کرونباخ کل پرسشنامه در این پژوهش ۰/۸۸ بدست آمد.

ب) مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی: دیدگاه‌گیری اجتماعی (یا همدلی شناختی) یکی از مهارت‌های ضروری برای برقراری روابط اجتماعی است که ریشه در توانایی‌های شناختی دارد. این مقیاس توسط محقق و همکاران (۱۳۹۵) طراحی شده که دارای ۱۵ گویه است و چهار عامل پیش‌بینی شناختی دیگران (سئوال‌ات ۱ تا ۷)، ادراک دیدگاه دیگران (سئوال‌ات ۸ تا ۱۰)، خود را جای فرد دیگر گذاشتن (سئوال‌ات ۱۱ و ۱۲)، و احترام به تفاوت‌ها (سئوال‌ات ۱۳ تا ۱۵) را می‌سنجد. روش نمره‌گذاری این مقیاس براساس طیف لیکرت می‌باشد. روایی همزمان با مقیاس‌های شادکامی آکسفورد و اضطراب بک نشان داد که بین دیدگاه‌گیری اجتماعی با شادکامی رابطه مثبت و معنادار و با اضطراب همبستگی منفی و معنی‌دار وجود دارد. همچنین پایایی مقیاس با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۷۸ به‌دست آمد که نشان از روایی و پایایی مناسب مقیاس دارد. آلفای کرونباخ پرسشنامه در این پژوهش نیز ۰/۸۱ بدست آمد.

ج) پرسشنامه مجموعه شخصیت جامعه‌پسند: این ابزار توسط لوئیس پندر (۲۰۰۲) ساخته شده است. صفاری‌نیا و باجلان (۱۳۹۰) نسخه فارسی این پرسشنامه ۳۰ گویه‌ای را تهیه و بر روی ۸۵۰ دانشجو اجرا کردند. این پرسشنامه از هفت خرده‌مقیاس تشکیل شده است که در اصل دو عامل همدلی جهت‌گیری شده به سمت دیگران و کمک‌رسانی را می‌سنجد. روش نمره‌گذاری این ابزار که در یک مقیاس پنج درجه‌ای براساس طیف لیکرت برای هر سؤال از صفر تا چهار ارزیابی می‌شود. در پژوهش صفاری‌نیا و باجلان (۱۳۹۰) پایایی پرسشنامه با استفاده از روش بازآزمایی ۰/۹۸ و همسانی درونی ۰/۷۹ به‌دست آمد. همچنین روایی همزمان پرسشنامه با پرسشنامه شخصیت پنج عاملی نئو مثبت و معنی‌دار بود. همسانی درونی این مقیاس با استفاده از روش آلفا ۰/۸۷ به‌دست آمد. همچنین ضریب آلفا در پژوهش صیدی نیز با حجم نمونه ($n=373$) محاسبه شد که ضرایب مسئولیت اجتماعی (۰/۶۲)، ارتباط همدلانه (۰/۴۲)، نگاه از منظر دیگران (۰/۳۴)، پریشانی فردی (۰/۳۲)، استدلال اخلاقی دو جانبه (۰/۷۴)، سایر استدلال‌های جهت‌گیری شده (۰/۷۱) و نوعدوستی خودگزارش‌دهی (۰/۶۵) به‌دست آمد (صیدی و صفاری‌نیا، ۱۳۹۴). آلفای کرونباخ کل پرسشنامه در این پژوهش نیز ۰/۷۰ بدست آمد.

د) پرسشنامه اعتماد اجتماعی: صفاری‌نیا و شریف (۱۳۸۹) با همکاری متخصصان مربوطه این پرسشنامه ۲۵ گویه‌ای خودگزارش‌دهی را ساختند که برای هر معرف ۵ سؤال: ۱. رفتار مبتنی بر اعتماد کردن (سئوال‌ات ۱ تا ۵)؛ ۲. تمایلات همکاری جوینانه (سئوال‌ات ۶ تا ۱۰)؛ ۳. صراحت (سئوال‌ات ۱۱ تا ۱۵)؛ ۴. صداقت (سئوال‌ات ۱۶ تا ۲۰)؛ ۵. اطمینان (سئوال‌ات ۲۱ تا ۲۵) در نظر گرفته شده است. آزمودنی‌ها بر مبنای مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از کاملاً مخالف (۱) تا کاملاً موافق (۵) پاسخ دادند. برای بررسی پایایی پرسشنامه بر روی ۶۰۰ دانشجوی دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز اجرا شد و به ترتیب ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه و ۵ معرف آن ۰/۹۵، ۰/۹۷، ۰/۹۶، ۰/۹۶، ۰/۹۶، ۰/۹۶ به دست آمد. بررسی روایی پرسشنامه با روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی تنها یک عامل را نشان داد که ۵۲/۹۲ درصد واریانس را تبیین می‌کرد و همه گویه‌ها در این عامل بارگیری می‌شدند (صفاری‌نیا، ۱۳۹۱). همچنین، آلفای کرونباخ پرسشنامه در این پژوهش ۰/۷۰ به دست آمد.

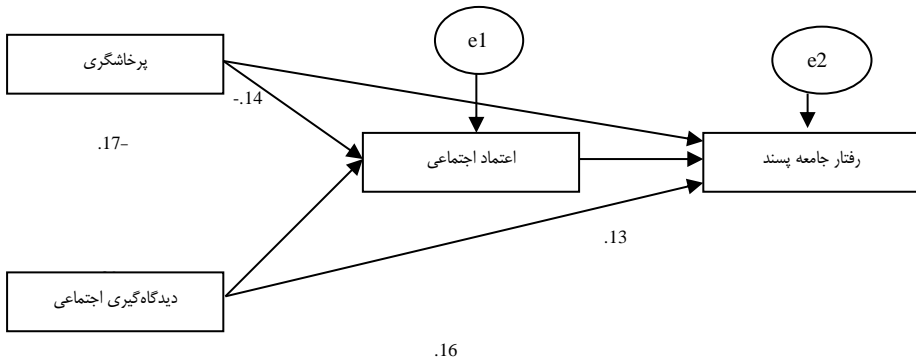
یافته‌ها

نتیجه آماره‌های توصیفی نشان می‌دهد که حدود ۴۶ درصد از معلمان پاسخگو مرد و حدود ۵۴ درصد آنان را زنان تشکیل دادند. اکثریت پاسخگویان دارای مدرک کارشناسی (۶۷/۵) بودند. جدول ۱، آماره‌های توصیفی متغیرهای پژوهش همچون میانگین و انحراف معیار را نشان می‌دهد.

جدول ۱. آماره‌های توصیفی متغیرهای اصلی پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
پرخاشگری	۴۰/۶۳	۱۱/۵۵	۱۲/۰۰	۷۷/۰۰
دیدگاه‌گیری اجتماعی	۵۷/۰۵	۷/۳۷	۲۸/۰۰	۷۵/۰۰
اعتماد اجتماعی	۹۳/۵۴	۸/۳۷	۵۸/۰۰	۱۱۸/۰۰
رفتار جامعه‌پسند	۸۳/۷۹	۱۰/۲۳	۴۶/۰۰	۱۱۰/۰۰

برای بررسی سوال اصلی پژوهش، از نرم‌افزار AMOS و روش تحلیل مسیر استفاده شد. در شکل ۱ و جداول ۲ و ۳ مدل نهایی و برآوردها و شاخص‌های نیکویی برازش ارائه شده است.

شکل ۲. تحلیل مسیر ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی

همانگونه که شکل ۲ نشان می‌دهد وزن‌های استاندارد رگرسیون (β) و معنی‌داری (P) هر کدام از مسیرها آورده شده است که تمامی مسیرها در سطح $P=0/001$ معنی‌دار هستند. ضرایب بتا و سطح معنی‌داری برای مسیر پرخاشگری به رفتار جامعه‌پسند ($\beta = -0/14$ ، $P=0/001$)، برای مسیر پرخاشگری به اعتماد اجتماعی ($\beta = 0/17$ ، $P=0/001$)، برای مسیر دیدگاه‌گیری اجتماعی به رفتار جامعه‌پسند ($\beta = 0/16$ ، $P=0/001$)، برای مسیر دیدگاه‌گیری اجتماعی به اعتماد اجتماعی ($\beta = 0/30$ ، $P=0/001$)، برای مسیر اعتماد اجتماعی به رفتار جامعه‌پسند ($\beta = 0/13$ ، $P=0/001$) می‌باشد.

جدول ۲. شاخص‌های برازش مدل ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند با نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی

شاخص برازش	میزان	ملاک	تفسیر
X2	۲/۵۱۷ با درجه آزادی ۳	کمتر از ۳	برازش مطلوب
P Value	۰/۰۵	بیشتر از ۰/۰۵	برازش مطلوب
	۰/۹۹	بیش از ۰/۹۰	برازش مطلوب
شاخص نیکویی برازش (GFI)	۰/۹۵	بیش از ۰/۸۰	برازش مطلوب
	۰/۹۸	بیش از ۰/۹۰	برازش مطلوب
شاخص نیکویی برازش هنگام شده (NFI)	۰/۹۸	بیش از ۰/۹۰	برازش مطلوب
	۰/۹۴	بیش از ۰/۹۰	برازش مطلوب
	۰/۹۸	بیش از ۰/۹۰	برازش مطلوب
ریشه مربعات خطای برآورد (RMSEA)	۰/۰۶	کمتر از ۰/۱	برازش مطلوب
	۰/۱۹	بیشتر از ۰/۰۵	برازش مطلوب

همانطور که از مقادیر شاخص‌های برازندگی الگوی پیشنهادی براساس داده‌های جدول ۲ مشاهده می‌شود مقادیر شاخص‌های برازندگی مدل پیشنهادی حاکی از برازش مطلوب مدل پیشنهادی با داده‌ها است. نسبت χ^2/df با مقدار ۲/۵۱۷، حاکی از برازش مطلوب مدل است چون مقدار کمتر از ۳ شاخص خوبی برای برازش مدل می‌باشد. همچنین شاخص نیکویی برازش (GFI) با مقدار ۰/۹۹، شاخص نیکویی برازش تطبیقی (AGFI) با مقدار ۰/۹۵، شاخص برازش هنجار شده (NFI) با مقدار ۰/۹۸، شاخص برازش افزایشی (IFI) با مقدار ۰/۹۸، شاخص تورک-لويس (TLI) با مقدار ۰/۹۴، شاخص برازش تطبیقی (CFI) با مقدار ۰/۹۸ است، این شاخص‌ها برای مدل‌های خوب ۰/۹۰ یا بالاتر است و برای مدل‌های قابل قبول ۰/۸۰ می‌باشد. و در مدل حاضر قابل قبول می‌باشد. مقدار ریشه مربعات خطای برآورد (RMSEA) نیز برای مدل ۰/۰۶ است، این شاخص برای مدل‌های خوب کمتر از ۰/۰۵ و برای مدل‌های قابل قبول کمتر از ۰/۰۸ برای مدل‌های ضعیف بزرگتر از ۰/۱ است و بنابراین برای مدل حاضر قابل قبول است و شاخص برازش مقتصد هنجار شده (PNFI) برابر با مقدار ۰/۱۹ است که همگی برازش مدل پیشنهادی با داده‌ها را تأیید می‌کنند.

جدول ۳. ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مدل نهایی پس از حذف مسیرهای غیرمعتادار

متغیر	B	β	S.E.	C.R.(t)	P(Sig)
پرخاشگری <--- اعتماد اجتماعی	-۰/۱۲	-۰/۱۷	۰/۰۳۲	۳/۹۰	<۰/۰۰۱
دیدگاه‌گیری اجتماعی <--- اعتماد اجتماعی	۰/۳۳	۰/۲۹	۰/۰۵۲	۶/۴۶	<۰/۰۰۱
اعتماد اجتماعی <--- رفتار جامعه‌پسند	۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۰۵۸	۲/۷۲	<۰/۰۰۷
دیدگاه‌گیری اجتماعی <--- رفتار جامعه‌پسند	۰/۲۲	۰/۱۶	۰/۰۶۵	۳/۴۵	<۰/۰۰۱
پرخاشگری <--- رفتار جامعه‌پسند	-۰/۱۲	-۰/۱۴	۰/۰۴۰	۳/۱۹	<۰/۰۰۱

براساس نتایج به‌دست آمده در جدول ۳، اثر متغیر پرخاشگری بر اعتماد اجتماعی با ضریب رگرسیون ۰/۱۷ معنی‌دار بود ($P \leq 0/01$). اثر متغیر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر اعتماد اجتماعی با ضریب رگرسیون ۰/۲۹ معنی‌دار است ($P \leq 0/01$). همچنین اثر متغیر اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند با ضریب رگرسیون ۰/۱۳ معنی‌دار می‌باشد ($P \leq 0/01$). اثر متغیر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند با ضریب رگرسیون ۰/۱۶ معنی‌دار می‌باشد ($P \leq 0/01$). اثر متغیر پرخاشگری بر رفتار جامعه‌پسند با ضریب رگرسیون -۰/۱۴ معنی‌دار می‌باشد ($P \leq 0/01$).

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف بررسی اینکه آیا مدل ارتباط پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند و نقش واسطه‌ای اعتماد اجتماعی با مدل تجربی برازش دارد به کمک تحلیل مسیر با نرم‌افزار آموس، انجام شد. نتایج این پژوهش نشان داد که:

اثر متغیر پرخاشگری بر اعتماد اجتماعی معنی‌دار است و این یافته با نتیجه پژوهش دان و شویترز^۱ (۲۰۰۵) که دریافتند هیجانان منفی اعتماد را کاهش می‌دهد هماهنگ است. از آن جایی که اعتماد در موقعیت‌های مشخصی بوسیله یک هدف مهم با پیامد نامشخص بالا آشکار می‌شود و با اتکاء به شخص دیگر انتظار افزایش احتمال پیامد مطلوب می‌رود (اگنیسنز و ویتک^۲، ۲۰۰۸). از این رو، تعامل اجتماعی مثبت ممکن است اعتماد اجتماعی را تقویت کند (کلاینهنس، پریمس و انگبرسن^۳، ۲۰۰۷). زیرا افراد بعد از تجربه عاطفه مثبت قابل اعتمادتر می‌شوند و احتمالاً بیشتر هم اعتماد می‌کنند. برعکس، هیجانان منفی مثل پرخاشگری زمینه اعتماد افراد به هم را از بین می‌برد و سبب بی‌اعتمادی می‌شوند.

دیگر نتیجه این پژوهش یعنی، اثر متغیر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر اعتماد اجتماعی همسو و هماهنگ با یافته‌های فت و همکاران (۲۰۱۴)، اوانز و کروگر (۲۰۰۹)، مثبت و معنادار است. و این نتیجه بدین صورت قابل تبیین است که دیدگاه‌گیری توانایی درک موقعیت اجتماعی و ادراک افکار و احساسات دیگران را فراهم می‌سازد و موجب تسهیل روابط اجتماعی سالم می‌شود زیرا با دیدگاه-گیری اجتماعی به طور مثبت، گرایش به همکاری و کاهش پیشداوری بیشتر می‌شود و منجر به افزایش اعتماد طی تعاملات می‌گردد. البته باید در نظر داشت به همان اندازه که دیدگاه‌گیری اجتماعی به طور مثبت -ناشی از اطلاعات مثبت- اعتماد اجتماعی را بالا می‌برد، برعکس، مطابق رات استاین و اک (۲۰۰۹)، اطلاعات منفی اعتماد اجتماعی را کاهش می‌دهد (به نقل از باومرت و همکاران، ۲۰۱۷). بنابراین، اطلاعات مثبت، معمولاً تبادل اطلاعات بیشتر، انتظار مثبت نسبت به رفتار شخص دیگر و قابل پیش‌بینی بودن دیگران و در کل اعتماد بیشتر را به بار می‌آورد.

اثر متغیر اعتماد اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند مثبت و معنادار است این یافته با نتایج پژوهش-های ون ان و بکرز^۴ (۲۰۱۵)، سینگ و سریواستاوا^۵ (۲۰۰۹)، کادنهد و ریچمن^۶ (۱۹۹۶)، صیدی (۱۳۹۵)، افقری و قاسمی (۱۳۹۴) همسو و همخوان است. در واقع، افراد جامعه‌پسند اغلب دارای صفات شخصیتی مثل همگانی بودن، فداکاری و قابل اعتماد بودن هستند که رفتار جامعه‌پسند را ارتقاء می‌بخشد (واکر و فرایمر^۷، ۲۰۰۷؛ واکر و هنیگ، ۲۰۰۴). اعتماد رفتارهای متمایل به اجتماع، مانند تمایل به همکاری (بالیت و ون لانگ^۸، ۲۰۱۳) و جامعه‌پسندی (ون ان و بکرز، ۲۰۱۵؛ سینگ و سریواستاوا، ۲۰۰۹) را برمی‌انگیزد. برعکس، کسانی که به دیگران بی‌اعتماد هستند کمتر به انجام اعمال جامعه‌پسند اقدام می‌ورزند زیرا وجود بی‌اعتمادی، بدبینی، خودمحوری و کنترل‌کنندگی

1. Dunn & Schweitzer
2. Agneessens & Wittek
3. Kleinhans, Priemus & Engbersen
4. Van Ingen & Bekkers
5. Singh & Srivastava
6. Cadenhead & Richman
7. Walker & Frimer
8. Balliet & Van Lange

احتمال اجرایی کردن تمایلات جامعه‌پسند را کاهش می‌دهد و مسبب سلب مسئولیت اجتماعی از آنها می‌شود، کمتر هم‌حسی نشان می‌دهند و دنیا را کمتر مکانی منصف و قابل پیش‌بینی تصور می‌کنند.

افراد با سطوح بالاتر اعتماد اجتماعی معمولاً حس قویتری از همبستگی اجتماعی^۱ را به نمایش می‌گذارند (استول، سوروکا و جانستن^۲، ۲۰۰۸) زیرا اعتماد اجتماعی منبع نیرومند انسجام اجتماعی^۳ هم هست (ولچ^۴ و همکاران، ۲۰۰۵). در واقع، اعتماد اثرات مثبت خود را از طریق اثر بر عمل جمعی نشان می‌دهد. وقتی افراد به دیگران بیشتر اعتماد می‌کنند، تمایل به همکاری بیشتری با غریبه‌ها دارند و بیشتر به طور جامعه‌پسند رفتار می‌کنند (رانسترند^۵، ۲۰۱۳؛ ساندرسکاو^۶، ۲۰۱۱). همسو با پژوهش‌ها، دلهی و نیوتن^۷ (۲۰۰۳) دریافتند که افرادی که با دوستان بیشتری هستند و بیشتر با این دوستان ارتباط برقرار می‌کنند نیز سطح بالایی از اعتماد را نشان می‌دهند. سرانجام، اعتماد می‌تواند بر عملکرد و اثربخشی مدارس تأثیر مثبت داشته باشد و اعتماد معلمان سبب ارتقای سرمایه اجتماعی و اثربخشی مدارس می‌گردد (کاظم‌زاده بیطالی و حسنی، ۱۳۹۴).

اثر متغیر دیدگاه‌گیری اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند یافته دیگر این پژوهش است که نشان داد بین دیدگاه‌گیری اجتماعی و رفتار جامعه‌پسند رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد که با نتیجه پژوهش فت و همکاران (۲۰۱۴)، مستن و همکاران (۲۰۱۱)، جینی و همکاران (۲۰۰۸)، مک‌ماهان و همکاران (۲۰۰۶)، برونل، رمینی و زورس^۸، ۲۰۰۶، کارلو و همکاران (۲۰۰۳)، باتسون و همکاران (۲۰۰۲) هماهنگ و همخوان است. و به این صورت قابل تبیین است که دیدگاه‌گیری تمایل به کمک، نگرش‌های مثبت‌تر، و نگرانی همدلانه خودگزارشی را افزایش می‌دهد و بر رفتارهای جامعه‌پسند بین‌فردی مؤثر است (باتسون، چانگ، آر و رولاند، ۲۰۰۲). همچنین، نشان داده شده است که دیدگاه‌گیری به طور مثبت با فراوانی داوطلب شدن و تمایلات جامعه‌پسند در ارتباط است (کارلو، الن و بوهمن، ۱۹۹۹؛ کارلو، هاوسمن، کریستینسن و رندال، ۲۰۰۳). دیدگاه‌گیری اجتماعی نگرش‌های ما را تحت تأثیر قرار می‌دهد و نگرش‌ها اندیشه‌ها و رفتارهای ما را هدایت می‌کنند. یکی از شیوه‌های کسب و ایجاد نگرش از طریق یادگیری اجتماعی یا صرفاً مشاهده رفتار دیگران است. بر همین اساس، بسیاری از دیدگاه‌های دانش‌آموزان در موقعیت‌هایی کسب می‌شوند که آنها با معلمان در تعامل هستند زیرا روان‌شناسان اجتماعی معتقدند نگرش‌ها آموختنی هستند. پس، تقویت نگرش‌های مثبت‌تر در معلمان به دیدگاه‌گیری و تقویت نگرش‌های مثبت در دانش‌آموزان کمک می‌کند.

1. Social Cohesion
2. Stolle, Soroka & Johnston
3. Social Solidarity
4. Welch
5. Ronnerstrand
6. Sonderskov
7. Delhey & Newton
8. Brownell, Ramani Zrewas

اثر متغیر پرخاشگری بر رفتار جامعه‌پسند همسو با پژوهش‌های پیشین (زی، چن، لی، ژینگ و ژانگ، ۲۰۱۶؛ نانتل-ویویر، پل، کاتوترمبلی^۱، ۲۰۱۴؛ پورسل و همکاران، ۲۰۰۸؛ رومانو، ترمبلی، بولرایس و اسویشر^۲، ۲۰۰۵؛ باکسر، تایساک و گلدستاین^۳، ۲۰۰۴) منفی است و بسیاری از تحقیقات نشان داده‌اند که رفتار جامعه‌پسند با سطوح پایین‌تر رفتار بزهکارانه^۴، پرخاشگری و قربانی کردن^۵ نیز سطوح بالاتر عزت‌نفس، همدلی، مهارت‌های رویارویی مثبت و خودتنظیمی همبسته بوده است (کارلو، کروکت، ولف و بیل^۶، ۲۰۱۱؛ ارشاد و عطا، ۲۰۱۳؛ لیبل، کارلو و روسچ^۷، ۲۰۰۴؛ لیبل، مکگیلی، کارلو، آگوستین و مورفی^۸، ۲۰۱۳). در تبیین این یافته، رابطه هیجان‌ها با رفتار جامعه‌پسند نشان داده است که هیجان‌های منفی و حالات خلق ناخوش احتمال دادن پاسخ جامعه‌پسند را کاهش می‌دهند و در حالی مثل بدخلقی و پرخاشگری کمتر احتمال دارد که شخص به دیگران کمک کند، هم‌حسی نشان دهد و یا اقدام به انجام رفتار جامعه‌پسند کند.

به طور خلاصه می‌توان گفت با توجه به مورد تأیید قرار گرفتن تمامی فرضیه‌های پژوهش مدل پیشنهادی روابط بین متغیرهای مذکور از برآزش قابل قبولی برخوردار است. همچنین، یافته‌های این پژوهش نشان داد اعتماد اجتماعی نقش واسطه‌ای معناداری برای پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی با رفتار جامعه‌پسند ایفا می‌کند.

از مهمترین محدودیت‌های این پژوهش استفاده از پرسشنامه بوده است که ممکن است نتایج آن تحت تأثیر سوگیری خوشایندی اجتماعی پاسخگویان قرار گیرد. همچنین، منحصر شدن گستره جامعه پژوهش به معلمان سطح شهر سنج تعمیم‌پذیری نتایج را با محدودیت مواجه می‌سازد. از این رو، پیشنهاد می‌گردد این مدل بر روی سایر افراد جامعه از جمله مشاغل یاری‌دهنده نیز اجرا گردد. همچنین با توجه به تأثیرات مثبت جامعه‌پسندی معلمان و اینکه معلمان الگوهای بسیار ارزشمندی برای دانش‌آموزان هستند، پیشنهاد می‌شود که مسئولین با توجه به اهمیت بحث پرورش در کنار آموزش به برگزاری کارگاه‌هایی آموزشی درخصوص تقویت ابعاد این رفتارها بپردازند. وارد کردن متغیرهای اثرگذر دیگر بر رفتار جامعه‌پسند در پژوهش‌های آتی با توجه به دخیل بودن وجوه شخصیت و متغیرهای متعدد در جامعه‌پسندی و بررسی آن از منظر جامعه‌شناختی و فرهنگی نیز پیشنهاد می‌شود. سرانجام، پیشنهاد می‌گردد روان‌شناسان اجتماعی جهت گسترش سطح رفتارهای جامعه‌پسند براساس کاهش پرخاشگری و افزایش دیدگاه‌گیری اجتماعی از طریق ارتقاء سطح اعتماد اجتماعی در معلمان برنامه‌های آموزشی مناسبی تدوین نمایند. زیرا با توجه به اثر معنی‌دار

1. Nantel-Vivier, Pihl, Cot'eand Tremblay
2. Romano, Tremblay, Boulterice and Swisher
3. Boxer, Tisak, and Goldstein
4. Delinquent
5. Victimization
6. Carlo, Crockett, Wilkinson & Beal
7. Laible, Carlo & Roesch
8. Laible, McGinley, Carlo, Augustine & Murphy

پرخاشگری و دیدگاه‌گیری اجتماعی بر رفتار جامعه‌پسند و امکان دستکاری و آموزش این متغیرها، نتایج این مطالعه می‌تواند دارای کاربردهایی برای ارتقاء سلامت روان جامعه باشد.

منابع

- افق‌ری، فاطمه؛ و قاسمی، سیمین. (۱۳۹۴). رابطه بین اعتماد اجتماعی و رفتارهای مطلوب اجتماعی. روان‌پرستاری، ۳(۲)، ۶۲-۷۱.
- زاهدی‌فر، شهین؛ نجاریان، بهمن؛ و شکرکن، حسین. (۱۳۷۹). ساخت و اعتباریابی مقیاسی برای سنجش پرخاشگری. مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران اهواز، ۳(۷)، ۱۰۲-۷۳.
- صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۱). آزمون‌های روان‌شناسی اجتماعی و شخصیت. تهران: ارجمند.
- صیدی، ستار. (اردیبهشت ماه ۱۳۹۵). اعتماد اجتماعی و رفتارهای جامعه‌پسند. تهران: مجموعه مقالات سومین کنفرانس ملی روان‌شناسی اجتماعی ایران. ۲۰۴-۲۰۸.
- صیدی، ستار؛ صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۴). حمایت اجتماعی ادراک‌شده از خانواده، دوستان و معلمان و ابعاد مختلف شخصیت جامعه‌پسند. فصلنامه پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی. ۱۷(۵)، ۱-۱۵.
- کاظم‌زاده بیطالی، مهدی؛ و حسنی، محمد. (۱۳۹۴). تبیین نقش ویژگی‌های سازمانی مدارس بر اعتماد و رفتار شهروندی سازمانی معلمان. مجله روان‌شناسی مدرسه. ۴(۲)، ۸۹-۱۰۳.
- محقق، حسین؛ ذوقی‌پایدار، محمدرضا؛ یعقوبی، ابوالقاسم؛ یارمحمدی‌واصل، مسیب؛ محمدزاده، سروه. (۱۳۹۵). تدوین و اعتباریابی مقیاس دیدگاه‌گیری اجتماعی در دانشجویان. دوفصلنامه علمی-پژوهشی شناخت اجتماعی. ۵، ۱(۹)، ۱۸-۳۲.
- Agneessens, F., & Wittek, R. (2008). Social capital and employee well-being: Disentangling intrapersonal and interpersonal selection and influence mechanisms. *Revue Française de Sociologie*, 49, 613-637.
- Bakker, L., Dekker, K. (2012). Social trust in urban neighbourhoods: the effect of relative ethnic group position. *Urban Studies*, 49(10), 2031-2047.
- Balliet, D., & Van Lange, P. A. M. (2013). Trust, punishment, and cooperation across 18 societies: A meta-analysis. *Perspectives on Psychological Science*, 8(4), 363-379.
- Batson, C. D., Chang, J., Orr, R., & Rowland, J. (2002). Empathy, attitudes, and action: Can feeling for a member of a stigmatized group motivate one to help the group? *Personality and Social Psychology Bulletin*, 28, 1656-1666.
- Baumert, A., Halmburger, A., Rothmund, T., Schemer, C. (2017). Everyday dynamics in generalized social and political trust. *Journal of Research in Personality*, 69, 44-54.

- Boxer, P., Tisak, M. S., and Goldstein, S. E. (2004). Is it Bad to be Good? An Exploration of Aggressive and Prosocial Behavior Subtypes in Adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 33(2), 91–100.
- Branscombe, N. R., & Baron, R. A. (2017). *Social Psychology*. Global Edition-Pearson Education Limited.
- Brownell, C. A., Ramani, G. B., & Zrewas, S. (2006). Becoming a social partner with peers: Cooperation and social understanding in one-and two-year-olds. *Child Development*, 77, 803- 821.
- Cadenhead, A. C., & Richman, C. L. (1996). The effects of interpersonal trust and group status on prosocial and aggressive behaviors. *Social behavior and Personality*. 24(2).169-184.
- Carlo, G., Allen, J. B., Buhman, D. C. (1999). Facilitating and disinhibiting prosocial behaviors: The nonlinear interaction of trait perspective taking and trait personal distress on volunteering. *Basic Applied Social Psychology*, 21, 189–197.
- Carlo, G., Crockett, L. J., Wilkinson, J. L., & Beal, S. J. (2011).The longitudinal relationships between rural adolescents' prosocial behaviors and young adult substance use. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(9), 1192–1202.
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., Randall, B. A. (2003) Socio-cognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents. *Journal of Early Adolescence*, 23, 107–134.
- Carlo, G., Mestre, M. V., Samper, P., Tur, A., & Armenta, B. E. (2010). Feelings or cognitions? moral cognitions and emotions as longitudinal predictors of prosocial and aggressive behaviors. *Personality and Individual Differences*, 48(8), 872-877.
- Christ, C. C., Carlo, G., Stoltenberg, S. F. (2016). Oxytocin Receptor (OXTR)Single Nucleotide Polymorphisms Indirectly Predict Prosocial Behavior through Perspective Taking and Empathic Concern. *Journal of Personality*. 84(2), 204-213.
- Contardi, A., Imperatori, C., Penzo, I., Gatto, C. D., & Farina, B. (2016). The Association among Difficulties in Emotion Regulation, Hostility, and Empathy in a Sample of Young Italian Adults. *Frontiers in Psychology*.7, 1068.
- Crain, W., (2014). *theories of development: concepts and applications*. Sixth Edition. Pearson Education.
- Delhey, J., & Newton, K. (2003). Who trusts? The origins of social trust in seven societies. *European Societies*, 5(2), 93– 137.
- Dunn, J. R., & Schweitzer, M. E. (2005). Feeling and believing: The influence of emotion on trust. *Journal of Personality and Social Psychology*, 88, 736–748.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. I. (2006). Prosocial development. In W. Damon & R. M. Lerner(series Eds.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (6th ed., pp. 646-718). New York: John Wiley.

- Evans, A. M., & Krueger, J. I. (2009). The psychology (and economics) of trust. *Social and Personality Psychology Compass*, 3, 1003–1017.
- Fett, A-K. J., Shergill, S. S., Gromann, P. M., Dumontheil, I., Blakemore, S-J., Yakub, F., & Krabbendam, L. (2014). Trust and social reciprocity in adolescence– A matter of perspective-taking. *Journal of Adolescence*, 37, 175-184.
- Fukuyama, F. (1995). *Trust: the Social Virtues and the Creation of Prosperity*. Free Press, New York.
- Fulmer, C. A., & Gelfand, M. J. (2012). At what level (and in whom) we trust: Trust across multiple organizational levels. *Journal of Management*, 38(4), 1167–1230.
- Gehlbach, H., Brinkworth, M. E., & Wang, M.-T. (2012). The social perspective taking process: What motivates individuals to take another’s perspective? *Teachers College Record*, 114(1). 197-225.
- Gehlbach, H., Marietta, G., King, A. M., Karutz, C., Bailenson, J. N., Dede, C. (2015). Many ways to walk a mile in another’s moccasins: Type of social perspective taking and its effect on negotiation outcomes. *Computers in Human Behavior*, 52, 523-532.
- Gini, G., Albiero, P., Benelli, B., and Altoe, G. (2008). Determinants of adolescents’ active defending and passive bystanding behavior in bullying. *Journal of Adolescence*. 31, 93–105.
- Gorham, J. (1998). The Relationship between Verbal Teacher Immediacy Behaviors and student learning. *Communication Education*. 37(1), 40-53.
- Hoffman, M. L. (2000). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. UK: Cambridge University Press.
- Irshad, E., & Atta, M. (2013). Social competence as predictor of bullying among children and adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 39, 35–42.
- Job, J., (2005). How is trust in government created? It begins at home but ends in the parliament. *Australian Review of Public Affairs*, 6(1), 1–23.
- Kaye, D. L., Montgomery M. E., & Munson, S. W. (2003). *Child & adolescent mentalhealth*. philadelphia: *Lippincott william and wilkins*.
- Kleinhans, R., Priemus, H., & Engbersen, G. (2007). Understanding social capital in recently restructured urban neighbourhoods: Two case studies in Rotterdam. *Urban Studies*, 44(5), 1069–1091.
- Laible, D. J., Carlo, G., & Roesch, S. (2004). Pathways to self-esteem: the role of parent and peer attachment, empathy, and social behaviors. *Journal of Adolescence*, 27,703–716.
- Laible, D., McGinley, M., Carlo, G., Augustine, M., & Murphy, T. (2013). Does engaging in prosocial behavior make children see the world through rose-colored glasses? *Developmental Psychology*. 50(3), 872-880.
- Lee, C. S. (2012). Welfare states and social trust. *Comp. Political Studies*. 46, 603–630.

- Leiberg, S., Klimecki, O. & Singer, T. (2011), Short-Term Compassion Training Increases Pro-social Behavior in a Newly Developed Pro-social Game. *Plos one*, 3, 177-198.
- Little, T. D., Henrich, C. C., Jones, S. M., & Hawley, P. H. (2003). Disentangling the “whys” from the “whats” of aggressive behaviour. *International Journal of Behavioral Development*, 27, 122–133.
- Luckner, A. E., & Pianta, R. C. (2011). Teacher-student interactions in fifth grade classrooms: Relations with children’s peer behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 32(5), 257–266.
- Lyubomirsky, S. & King, L. (2005). The Benefits of Frequent Positive Affect: Does Happiness Lead to Success, *Psychological Bulletin*, 6, 803–855.
- Malti, T., Ongley, S. F., Dys, S. P., & Colasante, T. (2012). Adolescents' emotions and reasoning in contexts of moral conflict and social exclusion. *New Directions for Youth Development*, 136, 27-40.
- Masten, C. L., Morelli, S. A., and Eisenberger, N. I. (2011). An fMRI investigation of empathy for 'social pain' and subsequent prosocial behavior. *Neuroimage*, 55, 381–388.
- Maxwell, K. L., & Moores, G. (2007). Empowering adolescents with life skills education in schools-School mental health program :Does it work?. *Indian Journal of Psychiatry, OCT*, 52(4), 344-9.
- McMahon, S. D., Wernsman, J., and Parnes, A. L. (2006). Understanding prosocial behavior: the impact of empathy and gender among African American adolescents. *Journal of Adolescence Health*, 39, 135–137.
- Mohr, P., Howells, K., Gerace, A., Day, A., & Wharton, M. (2007). The role of perspective taking in anger arousal. *Personality and Individual Differences*, 43, 507–517.
- Nantel-Vivier, A., Pihl, R. O., Cot'e, S., and Tremblay, R. E. (2014). Developmental association of prosocial behavior with aggression, anxiety and depression from infancy to preadolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 55(10), 1135–1144.
- Oskarsson, S., Dawes, C., Johannesson, M., & Magnusson, P. (2012). The genetic origins of social trust. *Twin Research and Human Genetics*, 15, 21–33.
- Palmer, S., Sully, M., Fozdar, F., (2009). Farmers: animal disease reporting and the effect of trust: a study of West Australian sheep and cattle farmers. *Rural Society*. 19(1), 32–48.
- Paluck, E. L. (2010). Is it better not to talk? Group polarization, extended contact, and perspective taking in eastern Democratic Republic of Congo. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(9), 1170–1185.
- Penner, L. A., Dovidio, J. F., Piliavin, J. A., & Schroeder, D. A. (2005). Prosocial behavior: Multilevel perspectives. *Annual Review of Psychology*, 56, 365–392.
- Penner, L. A., Escarrez, J., Ellis, B. (1983). Sociopathy and helping: Looking out for number one. *Academic Psychology Bulletin*, 5, 209-220.

- Pursell, G. R., Laursen, B., Rubin, K. H., Booth-LaForce, C., Rose-Krasnor, L. (2008). Gender differences in patterns of association between prosocial behavior, personality, and externalizing problems. *Journal of Research in Personality*, 42, 472–481.
- Putnam, R. D. (2001). *Bowling Alone: the Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster, New York.
- Romano, E., Tremblay, R. E., Boulerice, B., and Swisher, R. (2005). Multilevel Correlates of Childhood Physical Aggression and Prosocial Behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(5), 565–578.
- Romano, E., Tremblay, R. E., Boulerice, B., and Swisher, R. (2005). Multilevel Correlates of Childhood Physical Aggression and Prosocial Behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 33(5), 565–578.
- Ronnerstrand, B. (2013). Social capital and immunisation against the 2009 A (H1N1) pandemic in Sweden. *Scandinavian Journal of Public Health*, 41(8), 853– 859.
- Ruci, L., van Allen, Z. M., Zelenski, J. M. (2018). Pro-social personality traits, helping behavior, and ego-depletion: Is helping really easier for the dispositionally pro-social? *Personality and Individual Differences*, 120, 32–39.
- Rushton, J. P., Chrisjohn, R. D., & Fekken, G. C. (1981). The altruistic personality and the Self-Report Altruism Scale. *Personality and Individual Differences*, 2(4), 293-302.
- Simpson, J. A. (2007). Psychological foundations of trust. *Current Directions in Psychological Science*, 16(5), 264–268.
- Singh, U., & Srivastava, K. B. L. (2009). Interpersonal trust and organizational citizenship behavior. *Psychological Studies*, 54(1), 65–76.
- Sligo, F., Massey, C., (2007). Risk, trust and knowledge networks in farmers' learning. *Journal of Rural Studies*. 23(2), 170–182.
- Sonderskov, K. M. (2011). Explaining large- N cooperation: Generalized social trust and the social exchange heuristic. *Rationality and Society*, 23(1), 51– 74.
- Stolle, D., Soroka, S., Johnston, R. (2008). When does diversity erode trust? Neigh-borhood diversity, interpersonal trust and the mediating effect of social interactions. *Political Studies*. 56, 57-75.
- Svendsen, G., Svendsen, G. (2000). Measuring social capital: the Danish co-operative dairy movement. *Sociologia Ruralis*, 40(1), 72–86.
- Tranter, B., Skrbis, Z. (2009). Trust and confidence: a study of young Queenslanders. *Australian Journal of Political Science*. 44, 659–678.
- Uslaner, E. (2002). *The moral foundations of trust*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Uslaner, E. M. (2015). The roots of trust. In: Li, Y. (Ed.), *Handbook of Research Methods and Applications in Social Capital*. Edw. Elgar, M. A., pp. 60-75.
- Van Ingen, E., & Bekkers, R. (2015). Generalized trust through civic engagement? Evidence from five national panel studies. *Political Psychology*, 36(3), 277–294.

- Van Lange, P. A. M. (2015). Generalized trust: Four lessons from genetics and culture. *Current Directions in Psychological Science*, 24(1), 71–76.
- Walker, L. J., & Frimer, J. A. (2007). Moral personality of brave and caring exemplars. *Journal of Personality and Social Psychology*, 93, 845–860.
- Walker, L. J., & Hennig, K. H. (2004). Differing conceptions of moral exemplarity: just, brave, and caring. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86, 629–647.
- Wang, X., Lei, L., Yang, J., Gao, L., & Zhao, F. (2017). Moral disengagement as mediator and moderator of the relation between empathy and aggression among Chinese male juvenile delinquents. *Child Psychiatry and Human Development*, 48, 316–326.
- Welch, M. R., Rivera, R., Conway, B. P., Yonkoski, J., Lupton, P. M., Giancola, R. (2005). Determinants and consequences of social trust. *Sociological Inquiry*, 75(4), 453–473.
- Xie, X., Chen, W., Lei, L., Xing, C., Zhang, Y. (2016). The relationship between personality types and prosocial behavior and aggression in Chinese adolescents. *Personality and Individual Differences*, 95, 56–61.
- You, J. (2012). Social trust: fairness matters more than homogeneity. *Political Psychology*, 33, 701–721.